

Далі йде «Слово до письменнихъ» – післямова.

«Граматка» написана новим фонетичним правописом (названий згодом кулішівкою), який впроваджував П. Куліш. Деякі релігійні тексти (молитви, витяги зі Святого Письма, науки Християнської віри) написані церковнослов'янською мовою. Підручник добре проілюстрований. Є три картини на релігійну тематику: зображення розіп'ятого на хресті Ісуса, Ісус Христос на Таємній вечері, Діва Марія з маленьким Ісусом. У кожному розділі виділені заголовні букви, у кінці невеликий малюнок.

Внесок П. Куліша у кодифікацію української мови та уніфікацію правопису є одним із ключових етапів у становленні сучасної української літературної мови. Видана П. Кулішем у 1857 році «Граматка» стала першим підручником української мови, який базувався на нових підходах до правопису. У цій праці П. Куліш прагнув створити основу для навчання грамоти, що було надзвичайно важливим для розвитку національної освіти. «Граматка» також популяризувала його фонетичний правопис серед широкого кола українців. «Кулішівка» і «Граматка» стали основою для подальших реформ українського правопису. Створення першого українського підручника з граматики «Граматки» дало початок процесу уніфікації правопису, вплинуло на майбутні реформи і сприяло зміцненню національної ідентичності через мову. Хоча деякі його ідеї були суперечливими, вони відкрили нові шляхи для розвитку української мови та культури.

Література

1. Повний текст «Граматки» на Вікісховищі. Режим доступу – https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kulish_gramatka_1857.pdf
2. Огієнко Іван (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови. Режим доступу – <http://litopys.org.ua/ohukr/ohu.htm>
3. Шаркань В. В. Морфологічні та словотворчі особливості мови Букваря Пантелеймона Куліша (1857) з погляду сучасних норм. Режим доступу – <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/philology/2008/92-79-10.pdf>
4. Граматка (до 160-річчя з часу виходу у світ). Режим доступу – https://dnrb.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/Kulish_P.Gramatka-2022.pdf
5. Велет українського слова (до 200-ліття Пантелеймона Куліша): збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Режим доступу – https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722773/1/thesis_2p.pdf

Борюшкін Антон Олександрович

Науковий керівник – канд. соц. наук, доц. Борюшкіна О.В.

Державний біотехнологічний університет

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТСТВА

Студентство це унікальна за своїми характеристиками соціальна мобільна група, метою діяльності якої є засвоєння певних соціально-професійних ролей, підготовка до виконання важливих соціальних функцій: професійних, громадсько-політичних, сімейних тощо. Головним напрямом діяльності студентів безумовно є професійне навчання, розвиток інтелектуального потенціалу, духовне збагачення, а також моральне та фізичне самовдосконалення.

О. Дусавицький розглядає студентський вік як завершальний етап формування особистості, її когнітивних, емоційних, мотиваційних, вольових якостей, а також цивільної позиції та системи цінностей. Саме в рамках даного віку самосвідомість особистості досягає певної зрілості, ієрархія цінностей стає стійкою, поведінка носить не ситуативний, реактивний характер, а навпаки, проактивний, тобто такий, що опирається на усвідомлену відповідальність.

Початковий етап в набутті первинного професіоналізму є ключовим і найчастіше визначальним для подальшого життя людини. Важливою складовою цього етапу є період навчання у вузі, де майбутній фахівець одержує необхідні знання й уміння, знайомиться з одногрупниками та успішними представниками, що вже реалізували себе в обраній професії, уточнює своє первісне уявлення про ту діяльність, якій він вирішив присвятити себе, вступаючи в обраний навчальний заклад. Саме в період студентського життя молода людина повинна розставити пріоритети своїх життєвих цінностей, перевірити себе в різних професійних та соціально значимих рольових ситуаціях. Формування професійної складової Я-концепції, яка необхідна для успішного самовизначення містить у собі як усвідомлювані когнітивні та операціональні компоненти, так і неусвідомлювані цінності і смисли, що надають емоційне забарвлення окремим професійним актам і всій професійній діяльності в цілому, надає суб'єкту можливість сформувати внутрішній образ майбутньої професійної діяльності і можливих способів пошуку місця роботи. Передумовами і стимулами до такої рефлексивної діяльності свідомості і самосвідомості виступають насамперед проблеми, які виникають у майбутнього спеціаліста під час навчання у вузі.

Виділяють декілька важливих проблемних сфер, які сприяють формуванню професійної самосвідомості, а тому й зрілої позиції щодо активності на ринку праці і працевлаштування (А.Юпітов).

Професійна компетентність. На противагу школі, у ЗВО загальноосвітні навчальні завдання стають професійно-орієнтованими, викладання матеріалу відрізняється деталізованою цілеспрямованістю. Із самого початку занять викладання будується на основі особистісно-зацікавленого, активного відношення студента до предметного матеріалу. Взагалі, шкільна робота «на оцінку» замінюється діяльністю по професійній самоосвіті. Нерідко повноцінне сприйняття лекцій, участь у семінарах, практичних заняттях вимагають від студента великої ерудиції, певних умінь.

Стиль навчальної діяльності. Вступивши до ЗВО, учень знайомиться із зовсім новими для нього способами організації навчального процесу, у порівнянні із середньою школою змінюються як форма викладання, так і форма звітності. Теоретичний матеріал викладається на лекціях великими порціями, великій кількості людей; освоєнню практичних навичок виділяється інший час. Таким чином, відсутнє звичне чергування способів діяльності в рамках одного заняття, що допомагає концентрації уваги, що особливо важливо при сприйнятті та осмисленні нової інформації.

Образ професійної діяльності і суб'єктивна концепція професійної підготовки. Абитурієнт, як правило, не має ясного уявлення про роботу, яку він очікує, про її завдання і засоби. Тим більше він виявляється не в змозі оцінити освітню концепцію ЗВО, внесок тієї або іншої залікової дисципліни в її освоєння. Найвний у нього образ професійної діяльності дифузний, неструктурований, багато в чому нереалістичний.

Життєва ситуація і ціннісно-смилова сфера. Навчальна діяльність - тільки одна з багатьох сторін життя студента. У період одержання вищої освіти молодь продовжує свій особистісний ріст, зіштовхується з багатьма проблемами, пов'язаними з її вступом у роль дорослого. Постійне рішення цих проблем вимагає внутрішньої самоорганізації, уміння розподіляти час і сили у вкрай ущільненому режимі, стимулює роботу з виявлення й усвідомлення життєвих пріоритетів, уточненню поточних і перспективних планів.

Найбільш типові з таких життєвих криз (які пов'язані з провідною діяльністю студентів під час навчання) відображають найбільш важливі етапи навчання студентів у ЗВО. Технологія соціально-психологічного супроводу студентів у професійній освіті непогано висвітлена в роботах Е.Зеєра. Він пов'язує вирішення завдань психологічного супроводу з етапами професійного навчання: адаптацією, інтенсифікацією та ідентифікацією.

Початковий етап включає період навчання студента на першому курсі з супроводом кризи очікувань та вимушеною адаптацією. Зіткнення очікувань, що простежується у вчорашніх абитурієнтів щодо обраної професії з навчальним процесом, проживанням у гуртожитку тощо. Цей етап характеризується високими показниками професійних і

навчальних цінностей, які виступають у ролі мотивів, що керують навчальною діяльністю студентів. Професійні цінності та цінності навчання на цьому етапі ще надмірно ідеалізовані, тому що обумовлені скоріше розумінням їх суспільного значення, ніж особистісним усвідомленням, тобто значенням цих цінностей для самого студента, а система мотивації ще не утворює цілісної ієрархічної структури.

Численні дослідження процесу адаптації першокурсників в умовах навчання у виші, дозволяють виділити наступні головні труднощі: переживання, пов'язані з перехідним періодом від шкільного до дорослого життя; невизначеність мотивації вибору професії; недостатню психологічну готовність до самостійного життя, відмову брати на себе відповідальність за власні дії і вчинки; невміння здійснювати психологічну саморегуляцію поведінки і діяльності.

Воронянський Юрій Олександрович

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО
СВІТОГЛЯДУ**

Сучасний світ із стрімкими технологічними та культурними змінами породив потребу зрозуміти психологічні основи домінуючого в суспільстві мислення. Один із таких світоглядних напрямків, що здобув популярність в останні десятиліття, є постмодернізм — інтелектуальний рух, який піддає сумніву традиційні уявлення про істину, об'єктивність і цілісність реальності, надаючи значення суб'єктивному баченню та індивідуальним досвідам.

Проблематика аспектів постмодерністського світогляду в контексті психології та соціології розглядається в працях українських дослідників, таких як Ольга Кочубейник, Віра Огорокова, Мирослав Савчин, Микола Слюсаревський, Тетяна Титаренко, Катерина Черемних.

Метою доповіді є короткий розгляд формування світосприйняття через постмодерністський світогляд.

Психологія постмодерністського бачення стверджує, що події у світі не мають «об'єктивного сенсу», адже значення їм надають люди. У цій парадигмі втрачається поняття єдиної істини, оскільки різноманітні тлумачення мають однакову цінність, формуючи наше сприйняття залежно від зайнятих позицій. У відсутності абсолютного сенсу виникає потреба переосмислення моральних стандартів і етичних орієнтирів, які раніше слугували основою для їх розуміння. У постмодерністській парадигмі особливе значення надається індивідуальному досвіду та особистій суб'єктивності, що забезпечує всім точкам зору рівну вагу, звільняючи від необхідності дотримуватися загальноприйнятих чи авторитарних інтерпретацій. Однак така концепція підсилює невпевненість і скептицизм, адже відсутність єдиної реальності може викликати сумніви у правильності власних переконань і виборів, породжуючи екзистенційну тривогу та внутрішні конфлікти.

Постмодернізм заперечує можливість об'єктивного пізнання світу, трактуючи реальність як імітацію, що не підлягає систематизації в межах класичних теорій. Він висуває мережевий підхід до знання, пропонуючи відмову від категорії суб'єкта, вважаючи, що це зменшує суб'єктивність процесу пізнання. Основою стає поняття «епістема» — структура, що описує змінність знання в історичному контексті. З позицій постмодерну об'єктивність досягається не через логіку, а через комунікацію та взаємні домовленості, де інтерсуб'єктивність стає мірилом істини, а методологічний прогрес пов'язується з міждисциплінарністю. У цьому контексті особистість бачиться як гнучка, плинна й багатогранна, без жорсткої детермінованості. Індивідуальність трактують як унікальну, не прив'язану до загальнолюдських цінностей, що призводить до нейтрального ставлення до об'єктивної моралі. Свобода іноді сприймається як безмежна дозволеність навіть у процесах